

Boeren, burgers en buitenlui

Het Kromme Rijngebied

Zaterdag 9 en zondag 10 september 2017

VOORWOORD

Nadat de samenwerking vorig jaar goed is bevallen hebben de drie Open Monumentendag comités van Bunnik, Houten en Wijk bij Duurstede ook dit jaar weer de koppen bij elkaar gestoken en een mooi programma samengesteld voor het gehele Kromme Rijngebied. Het thema dit jaar is ‘Boeren, burgers en buitenlui’, een thema dat veel mogelijkheden biedt, immers het zijn mensen die de gebouwen, die wij nu monumenten noemen, hebben gebouwd, bewoond en gebruikt.

De drie comités hebben extra hun best gedaan om behalve monumenten die wel vaker open zijn geweest ook een aantal monumenten te vinden die nog niet eerder te bezichtigen waren op Open Monumentendag. In alle drie de gemeentes is dat gelukt.

Een greep uit het uitgebreide programma met 50 opengestelde monumenten:

- *Een lezing over boerderijen bijwonen in het koetshuis van Oud-Amelisweerd waarna u een rondleiding krijgt op boerderij De Zonnewijzer.*
- *In Wijk bij Duurstede is Villa Mariënhove opengesteld, een fraaie 19e eeuwse villa waar tot 2015 Prinses Irene heeft gewoond. Dit jaar kan ook gewandeld worden op het omgrachte terrein van Kasteel Zuilenburg in Overlangbroek.*
- *In Schalkwijk kunt u diverse boerderijen en woonhuizen van binnen bekijken en krijgt u uitleg over een biologische melkveehouderij op Overeind 33.*

De meeste activiteiten vinden plaats op zaterdag tussen 10.00 en 17.00 uur, maar ook op zondagmiddag zullen enkele monumenten te bezichtigen zijn. Particuliere eigenaren, beheerders en bewoners vertellen u graag over de geschiedenis van hun monument of over hoe het is om er in te wonen en werken. De vele activiteiten die bij de monumenten zijn georganiseerd zoals lezingen, rondleidingen, streekmarktjes, toneelvoorstellingen en kinderactiviteiten maken het bezoek van de monumenten extra interessant, boeiend en vermakelijk voor ieder boer, burger en buitenlui.

Wij danken alle monumenteneigenaren voor hun medewerking. Ook danken wij de Comités Open Monumentendag en alle vrijwilligers die er voor gezorgd hebben dat u kunt genieten van ons historisch erfgoed.

Wij wensen u veel plezier op uw rondreis door het Kromme Rijngebied.

Erika Spil - Wethouder monumenten van de gemeente Bunnik

Kees van Dalen - Wethouder monumenten van de gemeente Houten

Wil Kosterman - Wethouder monumenten van de gemeente Wijk bij Duurstede

Voor Open Monumentendag 2017 is als thema gekozen: **‘Boeren, burgers en buitenlui’**. De nadruk ligt hiermee sterk op mensen en op hun onderlinge economische en culturele relaties. Het thema verbindt stadsbewoners, plattelandsbewoners en mensen met een rondtrekkend bestaan, en het verbindt uiteenlopende historische perioden met het heden. Het is een aanstekelijk thema, dat niet direct aan één of twee monumententypen kan worden gekoppeld, maar aan veel meer gebouwtypen, gebruiksvormen en zelfs aan immaterieel erfgoed. Het is een thema rijk aan associaties. Met **‘Boeren, burgers en buitenlui’** sprak de omroeper zijn doelgroepen aan. Boeren, burgers en buitenlui waren drie duidelijk verschillende categorieën, die gezamenlijk zo ongeveer iedereen omvatten die zich in het gehoor van de omroeper kon bevinden. **‘Boeren, burgers en buitenlui’** betekende dus: **‘Iedereen luisteren!’**

De burgers waren de inwoners van de stad. De boeren woonden in het ommeland, maar waren economisch en juridisch nauw verbonden met de stad, doordat ze hun waren in de stad op de markt verkochten of doordat hun grond eigendom was van een stedelijke heer of instelling. Bij de derde categorie, de buitenlui, moeten we langer stilstaan, omdat het een flexibeler categorie is en omdat de betekenis van dit woord in de loop der tijd sterk is veranderd. ‘Buitenluiden’ was eeuwenlang een algemene verzamelnaam voor buitenstaanders en vreemdelingen. Wat dit precies inhield, verschilde per geval; wat dat betreft is ‘buitenlui’ even nauwkeurig en even vaag als de hedendaagse varianten ‘buitenstaanders’ en ‘vreemdelingen’. Vaak had de term ‘buitenluiden’ een juridische betekenis. Maar doordat wetten en regels vóór de 19de eeuw vooral plaatselijk werden opgesteld, kon ook die betekenis sterk variëren. Buitenluiden konden reizigers zijn, seizoenarbeiders, handelaren, of eenvoudig iedereen van buiten het eigen rechtsgebied. De rechtbank in Amsterdam verstond er in 1779 onder ‘die buiten de Provincie Holland wonen’. In de vissershaven van Katwijk golden speciale regels voor buitenluiden, ‘als Vlielanders, ende meer andere’, die daar hun vis aan wal wilden brengen. Bij de oprichting van een pottenbakkersgilde in Groningen in 1628 werden met ‘Buitenluiden buijten de Pottbakkersgilde’ eenvoudigweg alle niet-leden van dit gilde aangeduid, of ze nu in of buiten de stad woonden.

De sterkste veranderingen ondergingen de ‘buitenluiden’. Zij waren het grootste slachtoffer van het verlies aan inhoudelijke scherpte. Voorheen vormden zij een groep die duidelijk van de andere twee was te onderscheiden, maar dat onderscheid vervaagde nu. Met ‘buitenlui’ konden nu ook gewoon ‘mensen van buiten’ worden aangeduid, plattelanders. ‘Buitenlui’ overlapte dus voor een deel met ‘boeren’. Maar met buitenlui konden ook juist de niet-boerende plattelandsbewoners worden bedoeld, of bijvoorbeeld de rijkere landgoedbewoners. Deze nieuwe, diffusere betekenis van ‘buitenlui’ zien we terug in woordenboeken uit de vroege 20ste eeuw. In het Nederlands-Duitse woordenboek van Wolters-Noordhoff uit 1917 werd buitenlui vertaald met ‘Landleute’, en in het Nederlands-Engelse woordenboek van een paar jaar later met ‘country-people’.

In het midden van dit boekje vindt u een kaart waarop alle monumenten staan aangegeven. De nummers verwijzen naar de beschrijving van het monument met de activiteiten en openingstijden.

Gemeente Bunnik

Dorpsomroeper: “Boeren, burgers en buitenlui!”

De opening op Open Monumentendag vindt in de gemeente Bunnik plaats om 10:30 uur op de Brink in Werkhoven en wordt verzorgd door dorpsomroeper Vincent Bijlo en opgeluisterd door het Koor Cantecler. Vervolgens trekken dorpsomroeper en Koor langs de dorpen Odijk en Bunnik om daar het verhaal te brengen.

Programmering: 10.30 uur op De Brink in Werkhoven (De Brink, Werkhoven), 11.00 uur voor het Witte kerkje in Odijk (Zeisterweg 34, Odijk), 11.45 uur voor het Oude Raadhuis in Bunnik (Dorpsstraat 2, Bunnik).

1. Tuinderij Amelishof, Koningslaan 9a, Bunnik

U kunt parkeren aan het begin van de oprijlaan bij landgoed Oud-Amelisweerd. Geopend zaterdag 10:00-15:00 uur. Om 11:00 uur en 14:00 uur wordt er door Michel Smits een rondleiding gegeven door de moestuin. Hij vertelt alles over de verschillende gewassen, waaronder veel oude rassen en over de historie van het Landgoed Oud-Amelisweerd en de moestuin. Tussen 10:00 en 15:00 uur serveren de Vrolicke Cockinnen soep gemaakt van ingrediënten uit de moestuin op een vuurtje in de open lucht.

In de moestuin van Oud-Amelisweerd staan nog veel oude gewassen en rassen. Naast biologische groenten worden hier ook fruit en bloemen (meer dan 150 soorten) geteeld.

Lees meer op www.amelishof.nl

2. Boerderij de Zonnewijzer, Koningslaan 15, Bunnik

U kunt parkeren aan het begin van de oprijlaan bij landgoed Oud-Amelisweerd. Aansluitend aan de lezing die om 10:00 uur en 12:30 uur gegeven wordt in het koetshuis Oud-Amelisweerd door Piet den Hertog van de Boerderijenstichting Utrecht, wordt er een rondleiding gegeven over het erf en de schuren van de boerderij. Hierbij wordt met name de bijzondere bouw van de boerderij toegelicht. De rondleidingen beginnen om ca. 10.45 en 13.15 uur. De eigenaar, de familie Van Rijn, geeft gedurende de hele dag aan belangstellenden uitleg over het boerenbedrijf nu en in het verleden aan de hand van enkele antieke werktuigen en foto's.

Deze boerderij, die aan de Kromme Rijn ligt tussen Oud-Amelisweerd en Rhijnauwen is een dwars-huisboerderij met een rieten kap en is aan het eind van de 18e eeuw gebouwd. De boerderij behoort tot de buitenplaats Oud-Amelisweerd. Het markante boerderij-ensemble bestaat uit de boerderij, zomerhuis, rietgedekte kapberg en schuur. Waarschijnlijk is de boerderij gebouwd om een in 1770 gesloopte boerderij te vervangen, die ter hoogte van de brug bij Oud-Amelisweerd aan de Kromme Rijn heeft gestaan. In de 20e eeuw heeft de huidige boerderij diverse verbouwingen ondergaan. Zo werden in de voorgevel openslaande deuren geplaatst en kreeg de rechter zijgevel nieuwe ramen. Ook werd er een erker aangebouwd aan de linkerkant van de boerderij. Het 18e-eeuwse roedenschuifvenster van de opkamer aan de linkerkant is bewaard gebleven. Eronder is het raampje van de kelder te zien. Het bedrijfsgedeelte achter het voorhuis heeft sinds de bouwtijd geen ingrijpende veranderingen ondergaan. Het achterhuis heeft nog het oorspronkelijke ankerbalkgebint.

3. Koetshuis Oud-Amelisweerd (de Veldkeuken), Koningslaan 11, Bunnik

U kunt parkeren aan het begin van de oprijlaan bij landgoed Oud-Amelisweerd. Geopend zaterdag 10:00-18:00 uur. Om 10:00 uur en 12:30 uur wordt er een lezing gegeven over de boerderijen in de Kromme Rijnstreek in het theater boven het café door Piet den Hertog van de Boerderijenstichting Utrecht. Aansluitend aan de lezing wordt er een rondleiding gegeven over het erf en de schuren van de boerderij de Zonnewijzer.

Het koetshuis dat rond 1770 gebouwd is en dat rechts van het hoofdgebouw staat is een nage-

noeg symmetrisch, rechthoekig bakstenen gebouw. Achter het afgeplatte schilddak gaan twee zadeldaken schuil met daartussen een zakgoot. In het midden van het gebouw bevindt zich het voormalige koetshuis met aan de voorzijde een dubbele deur met daarboven een hooiluik en aan de achterzijde twee dubbele koetshuisdeuren.

4. Oud-Amelisweerd (MOA), Koningslaan 9, Bunnik.

U kunt parkeren aan het begin van de oprijlaan bij landgoed Oud-Amelisweerd. Het Museum Oud-Amelisweerd (MOA) is geopend zaterdag 11:00-17:00 uur. Tijdens rondleidingen in het museum wordt aandacht besteed aan de geschiedenis van het gebouw en haar bewoners en personeel. Het museum is niet gratis toegankelijk!

In 1537 is Oud-Amelisweerd als ridderhofstad erkend. Bij het landgoed behoorde op een later moment ook de 18e-eeuwse hofstede de Zonnewijzer en de 18e- en begin 19e-eeuwse daggelders woningen die nu aangeduid worden als de Vinkenbuurt. Het huis heeft verschillende eigenaren gekend. Van 1808 tot 1810 was koning Lodewijk Napoleon de eigenaar van deze historische buitenplaats. Het huis heeft toen enkele wijzigingen in Empire-stijl ondergaan. De koning heeft er weinig gebruik van gemaakt. Hij verbleef meestal op het Loo. Uiteindelijk is het huis in 1951 verkocht aan de gemeente Utrecht die het huis en het parkbos in 1953 openstelde voor het publiek.

5. Witte huisjes, Kerkpad 3, Bunnik

Geopend zaterdag 10:00-16:00 uur. In de witte huisjes worden door Bert Doeser en Jan de Rijk, beiden geboren en getogen in Bunnik, spannende en nog nooit vertelde verhalen verteld over het oude dorp Bunnik en haar inwoners gerelateerd aan enkele monumenten. Dit wordt gecombineerd met een foto-/schilderijen tentoonstelling.

Het wit gepleisterde gebouw bestaande uit twee gedeelten was oorspronkelijk de kosterwoning. Het voorste gedeelte is herbouwd in ca. 1762, het achterste gedeelte in ca. 1800. Het gebouw heeft een geknikte vorm als gevolg van de beperkte ruimte tussen de oude dorpskerk en de Kromme Rijn. Het pand wordt een aantal keren gesplitst en in 1841 is sprake van vier woningen. In 1913 wordt een woning in gebruik genomen als kruidenierswinkel en een broodbakkerij. In de jaren 1970 wordt het weer eigendom van de Hervormde kerk en is het in 1975 verbouwd tot kerkelijk centrum.

6. Witte kerkje, Zeisterweg 34, Odijk (rolstoelvriendelijk)

Geopend zaterdags van 10:00 - 16:00 uur. Van 10:00 - 12:00 uur en van 14:00-16:00 uur vinden diverse muzikale optredens plaats. Tussendoor kan de kerk bezichtigd worden en is er iemand aanwezig die over de historie van de kerk kan vertellen. Rondom de kerk wordt door de scouting van 10:00-16:00 uur - vooral voor kinderen in de leeftijd van 5-12 jaar - een Oudhollandse kermis georganiseerd.

Van de oorspronkelijke Romaanse kerk uit de 12e eeuw resteert, behalve de fundering, nog het koor uit 1548. In 1820 werd dit verlengd en voorzien van een nieuwe gevel en een klokkentorentje. In 1859 werd aan de oostzijde van de kerk een kleine consistoriekamer aangebouwd die nog een paar keer is uitgebreid. In 1982 vond een grote restauratie plaats. Daarbij werden ook de ramen vernieuwd. Het huidige orgel van Blank&Zoon stamt uit 1974.

Lees verder op: www.pknodijk.nl/wittekerkje

7. Wapen van Odijk, Meent 53, Odijk

Geopend zaterdag 10:00 - 16:00 uur. In de opkamer is een expositie met oude foto's en schilderijen over de Meent te bezichtigen. Naast de expositie zullen Odijkenaren, die op de Meent geboren en getogen zijn, verhalen vertellen over de Meent van vroeger en de mensen van toen.

Het witgepleisterde pand met pannen zadeldak waar vier leilinden voor staan is waarschijnlijk in de 18e eeuw gebouwd als boerderij, annex uitspanning. De opkamer, rechts van de ingang heeft dienst gedaan als raadszaal toen Odijk nog een zelfstandige gemeente was. Hier werden ook huwelijken voltrokken. Dit deel van het pand is vermoedelijk het oudste deel van het pand. Omstreeks 1915 wordt het gekocht door Krijn Hazendonk en krijgt het dorpscafé in een later stadium de naam Wapen van Odijk. Het pand op de andere hoek Meent/Zeisterweg krijgt de naam Odijks koffie-huis dat in 1930 de naam Café de Driesprong krijgt en in 1960 wordt gesaneerd. Vanaf 1950 hebben er verschillende ingrijpende verbouwingen plaats gevonden aan het wapen van Odijk. Zo is de berging aan de linkerkant tot woning verbouwd, is de aanbouw aan de achterzijde opgetrokken en is het dak vernieuwd. De hoger in de gevel geplaatste schuifvensters van de opkamer zijn voorzien van luiken. Eind jaren 1960 wordt het dorpscafé een restaurant.

8. Kaasboerderij Ossenwaard, Molenspoor 6, Werkhoven

Geopend zaterdag van 10:00-16:00 uur. In het bakhuis en de oude omgebouwde wagenschuur uit 1810 is een permanente tentoonstelling te zien met historische landbouwwerktuigen en gereedschap op velerlei gebied, ook keukengerie uit grootmoeders tijd. De tentoonstelling en het hele bedrijf is vrijblijvend te bezichtigen.

De rietgedekte dwarsboerderij is in het begin van de 19e eeuw gebouwd op de fundamenten van een oudere voorganger. Rechts van de boerderij staat het voormalige bakhuis annex wagenschuur en varkenshok. Rond 1836 zijn de overgrootouders van de huidige eigenaar in Werkhoven neergestreken,

en sindsdien is het bedrijf overgedragen van vader op zoon. Het was en is nog steeds een gemengd bedrijf, met koeien, kippen, varkens, een boomgaard en bouwland. Sinds 1979 is opnieuw sprake van kaasmaken op de boerderij.

9. Korenmolen 'Rijn en Weert', Werkhovenseweg 26, Werkhoven

Geopend zaterdag van 10.00-17.00 uur. In en rond de korenmolen is van alles te doen. Het thema 'ambacht' staat centraal bij de diverse activiteiten. De molenaars van de Werkhovense molen malen graan, een mooi voorbeeld van een eeuwenoud, puur ambacht. Zij vertellen u van alles over de techniek en de historie van de 19e-eeuwse korenmolen. Met handmolentjes kunnen bezoekers zelf proberen om meel uit graan te krijgen. Buiten, op het molenplein, staan kramen met streek- en fair-trade producten en zijn verse molenwafels te koop. Ook is er volop meel te verkrijgen, net als diverse bakmixen.

De korenmolen Rijn en Weert is in 1882 gebouwd als opvolger van een 14e-eeuwse korenmolen die aan de Molenhoeflaan vlakbij Kasteel Beverweerd heeft gestaan. In 1994 werd de molen na een totale restauratie heropend en maalt weer als vanouds. De molen is door zijn vrije ligging een belangrijk oriëntatiepunt in het landschap.

10. De Stevenskerk en de Brink, Brink 5, Werkhoven

Geopend zaterdag van 10.00-16.00 uur. Er worden lezingen gegeven door Johan van Impelen in de Stevenskerk. De lezingen gaan over de rol van de kerk in het leven van de inwoners van Werkhoven en over de geschiedenis van De Brink, de gebouwen en de bewoners er omheen. Aansluitend wordt er een rondleiding gehouden over De Brink waarbij Johan een toelichting geeft op de geschiedenis van de verschillende gebouwen aan de hand van een plattegrond van De Brink. De lezingen beginnen om 11.00 uur, 13.00 uur en 15.00 uur in de Stevenskerk en aansluitend vinden de rondleidingen op de Brink plaats. Tussendoor is er orgelmuziek en geeft Johan informatie over de kerk.

De Stevenskerk aan de Brink in Werkhoven was vanouds een katholieke kerk. Op 18 juni 1580 werd de katholieke eredienst door de Staten van Utrecht verboden. In Werkhoven veranderde er echter lange tijd niets. Het overgrote deel van de Werkhovense bevolking was en bleef katholiek en had waarschijnlijk weinig idee van wat de nieuwe hervormde leer inhield. Daarnaast waren nauwelijks dominees beschikbaar om al de pastoors te vervangen. In 1593 kreeg Werkhoven zijn de eerste dominee. Alle attributen die aan de katholieke eredienst herinnerden moesten uit de kerk worden verwijderd en allerlei roomse gebruiken en rituelen verdwenen. Wat bleef waren de standsverschillen in de kerk en de gemeenschap.

11. Watertoren Werkhoven, Watertorenweg 1, Werkhoven

Geopend zondag 10:00-17:00 uur. Vanaf 10:30 uur is er ieder uur een rondleiding omhoog. Op het terras kunt u genieten van waterzooi (soep), broodje hamburger of heerlijke appel-notentaart

De witte vierkante watertoren van Werkhoven (10,5x10,5 meter en 43 meter hoog) is voorzien van tentdak met grote overstek en rode Romaanse pannen. Door zijn vrije ligging in het landschap is het een beeldbepalend icoon. De toren werd gebouwd in 1935 in opdracht van de Waterleiding Zuid-Oost-

Utrecht. Het ontwerp is van het ingenieursbureau Mabeg uit Utrecht. Het is opgetrokken uit metselwerk van geel genuanceerde klinkers die rond 1970 zijn voorzien van een witte verflaag. De fundering, constructie en vloeren zijn van gewapend beton. Het dubbelwandige waterreservoir bevindt zich boven in de toren. De watertoren is niet meer in gebruik.

12. De forten in de Kromme Rijnstreek

Fort bij Rijnauwen, Fort bij Vechten en Fort bij 't Hemeltje liggen in de Kromme Rijnstreek, midden in de provincie Utrecht en centraal in het post-militaire landschap van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW). Het zijn plekken met vele verhalen, gebouwd aan het einde van de 19e eeuw.

Fort bij Rijnauwen is het grootste vestingwerk van de NHW. Samen met Fort bij Vechten moest het één van de zwakste punten in de linie verdedigen, een brede strook grond aan weerszijden van de

Kromme Rijn dat niet onder water kon worden gezet. Daarnaast kon vanaf dit punt de strategische spoorlijn Utrecht-Arnhem onder vuur worden genomen. Het fort staat bomvol met natuur en biedt mogelijkheden voor begeleide rondleidingen, vergaderingen en bijeenkomsten. **Fort bij Vechten** is gedeeltelijk gerestaureerd door over een strook van 80 meter breed de wallen en profielen uit 1880 te herstellen. Sinds oktober 2015 is hier het Waterliniemuseum gevestigd. Ten westen van het fort ligt het Castellum Fectio. Dit is zichtbaar gemaakt in het landschap. Het fort is een gewilde pleisterplaats voor recreatief, zakelijk en cultureel gebruik. **Fort bij 't Hemeltje** stamt uit 1877-1881 en is het laatst gebouwde fort van de NHW. Het verdedigde een strook grond dat niet onder water te zetten was en de spoorlijn 's-Hertogenbosch-Utrecht. Alle drie de forten hebben een grote waarde als natuurgebied. Zij waren, vanwege hun militaire functie, tot medio de vorige eeuw hermetisch afgesloten. De natuur kreeg daardoor vrij spel en een gevarieerde fauna en flora was het resultaat.

Tijdens Open Monumentendag 2017 zullen de vrijwilligers van de forten bij Vechten en bij Rijnauwen spannende verhalen vertellen op inspirerende plekken op deze forten. Ook kunt u op Fort 't Hemeltje de spionagewandeling volgen of de zogenaamde 'bunkerpaden' lopen. U wordt onderweg geattendeerd op interessante elementen van de Waterlinie in het landschap, zoals tankgrachten, vechtwagenspersperringen, groepsschuilplaatsen en kazematten.

Programma verhalen vertellen op de forten

- 10.30 uur Fort bij Rijnauwen, verhalen van de fortwachter
- 11.30 uur Fort bij Vechten, verhalen van Soldaat Geert Been
- 12.30 uur Fort bij Rijnauwen, dierenverhalen van het fort
- 13.00 uur Fort bij Vechten, verhalen van wasvrouw Marie Bakker
- 13.30 uur Fort bij Rijnauwen, soldatenverhalen
- 14.30 uur Fort bij Vechten, verhalen van fortwachter Willem Willemsse

Dit kanon van 15cm-lang-staal werd o.a. gebruikt op de forten.

13. Nederlands-hervormde kerk en toren, Brink 10, Schalkwijk

Geopend zaterdag 10:00-17:00 uur.

De oude Sint Michaelskerk van Schalkwijk is vermoedelijk rond het midden van de twaalfde eeuw door de bisschop van Utrecht gesticht. Over het oudste stenen kerkgebouw is weinig bekend, de restanten doen vermoeden dat het een eenvoudig romaans zaalkerkje moet zijn geweest. Van de westtoren zijn de twee onderste geledingen bewaard gebleven. Aan het eind van de veertiende of in het begin van de vijftiende eeuw is een begin gemaakt met de vergroting en vernieuwing van het kerkgebouw. Achttiende-eeuwse prenten tonen een laatgotische kruisbasiliek met een driezijdig gesloten koor en een laag dwarsschip. Het koor en de middenbeuk van de gotische kerk waren aanmerkelijk hoger dan die van haar romaanse voorgangster. Om de oude toren tot zijn recht te laten komen, werden de twee bestaande geledingen met een verdieping in gotische stijl verhoogd. Bij de herstelwerkzaamheden aan de torenspits in 1736 waren al de nodige gebreken aan het kerkschip geconstateerd, maar zij werden kennelijk niet of onvoldoende gerepareerd. In de loop van de tweede helft van de achttiende eeuw raakte het kerkgebouw steeds verder in verval. Tijdens de middagdienst op eerste kerstdag van het jaar 1802 vielen zo'n grote stukken steen en kalk naar beneden dat de aanwezige kerkgangers in allerijl het gebouw moesten ontvluchten. De kerk werd daarop ontruimd en gesloten. In 1803 zijn het kerkschip en het dwarsschip gesloopt en vervangen door de tegenwoordige zaalkerk. Het koor werd toen aanzienlijk verlaagd. Bij het uitgraven van de koorvloer tijdens een restauratie in 1969 kwamen restanten van lager gelegen vloeren en de gemetselde fundering van het altaar aan het licht. Opmerkelijk was ook de ontdekking van de zeventiende-eeuwse grafkelder van de familie Van der Capellen.

In de kerk zijn de getuigenissen van honderden jaren gebruik duidelijk zichtbaar in het interieur. Zo staat er een eikenhouten preekstoel op een hardstenen voet uit 1648 opgesteld. Boven de preekstoel hangt het orgel uit 1881. Tot het kerkmeubilair behoren verder een eikenhouten doophek en twee rijen zitbanken uit de 17de eeuw. Langs de zijmuren staat een aantal herenbanken uit ca. 1700, onder andere van Vuylcoop, Schalkwijk en Wickenburgh. Tegen de muur aan de kant van de toren, waarin zich oorspronkelijk de hoofdingang tot de kerk bevond, staat het uit 1754 daterende praalgraf van Balthasar de Leeuw, ambachtsheer van Schalkwijk van 1738 tot 1754. De toren van de kerk is dit voorjaar gerenoveerd. Het werk omvatte onder andere het vervangen van de houten constructie van de torenspits. Verder is er een nieuwe leien dakbedekking aangebracht en is de zuid-westgevel voorzien van nieuw voegwerk. De Monumentenwacht van Utrecht begeleidde de werkzaamheden in samenwerking met de gemeente. Hoofdaannemer is bouwbedrijf Van Grootheest uit Ede. De leidekkers van Jobse uit Middelburg verzorgden het leiwerk.

14. De geheime tuin, achter Brink 2-4, Schalkwijk

Open op zaterdag van 10.00 tot 17.00 uur. De heer en mevrouw Baas leiden u rond en in de middag geven twee kleindochters (8 en 10 jaar) belevingsrondleidingen.

Co de Hartog en Jannetje van Hazendonk, beiden van 1889, trouwden in mei 1917. Samen runden ze boerderij Bouwlust (provinciale weg 63, momenteel familie De Gier). Hij zorgde voor het land en het vee; zij voor het huishouden en de kaasmakerij. Ze hadden ook een moestuin. Hij spitte, zaaide en verzorgde; zij oogstte, bracht op tafel en maakte in voor de wintermaanden. Vlak voor de oorlog

deden ze hun boerderij aan de kant en kochten een burgerhuis in het dorp. Daar begonnen ze weer met een fruit- en moestuin, inclusief een varkens- en kippenhok. Eigenlijk weer een klein gemengd boerenbedrijfje. Hun gezin, later dat van hun dochter met hun vrienden en kennissen, genoten van wat geogost werd. Die moestuin ligt daar nog steeds, zij het lichtelijk meegegaan met de geest van de tijd. Varkens en kippen wonen er niet meer, maar nog steeds ligt de nadruk op voedselproductie. Er staan nog bomen uit 1940. Je vindt er appels waarvan geen groenteboer de naam nog kent, en andere verhalen. Een geschiedenis van drie generaties mensen, neergeslagen in een tuin...

15. Boerderij Nooitgedacht, Overeind 8, Schalkwijk

Open tussen 10.00 en 17.00 uur. Het erf is opengesteld en u kunt een kijkje in de boerderij nemen.

Fraai geornamenteerde dwarshuisboerderij onder rieten zadeldak. Het betreft een herbouw op de fundamenten van een oude voorgangster. De voor-gevel wordt geleed door hoekklisenen en heeft vier gemoderniseerde schuifvensters met getoogde bovenlichten en luiken. Siermetselwerk verlevendigt de ontlastingsbogen. Beide zijgevels hebben hoekklisenen die in de topgevels overgaan in een keperboogfries. In de linker gevel bevindt zich een houten deur in neorenaissance-stijl met siersmeedwerk en bovenlicht. Een gevelsteen in de voorgevel vermeldt de opdrachtgevers en het bouwjaar: de eerste steen gelegd door Joh. Verhaar en echtgenoot geb. A. Uijtewaal/18-5-83. Achter het hoofdgebouw staat een wagenschuur onder rieten afgewolfd zadeldak. Een ijzeren sierhek en een fraai toegangshek sluiten het erf aan de straat af.

16. Bioboerderij Miltenburg, Overeind 33, Schalkwijk

Open tussen 10.00 en 17.00 uur. De eigenaren vertellen u over de boerderij en over de biologische melkveehouderij.

Michiel en Yvonne Miltenburg wonen op deze boerderij samen met hun kinderen Lisa en Remco. Zij zijn de vierde generatie Miltenburg die wonen op Overeind 33. Hun vader Joop Miltenburg had hier al een melkveebedrijf, maar na zijn overlijden hebben zij voornamelijk vleesvee op het bedrijf gehouden. Omdat de stallen aan vernieuwing toe waren hebben zij in 2013 een plan gemaakt voor de toekomst van ons bedrijf. In 2014 is er een duur-

zame stal gebouwd conform de nieuwste richtlijnen. Met zonnepanelen en zonneboiler op het dak, warmte terugwinning en een voorcoeler proberen zij zo efficiënt mogelijk met energie om te gaan en zijn zij voor het grootste deel zelfvoorzienend. Er ligt een geïsoleerd dak op de stal en met de weercomputer wordt het windbreekgaas automatisch op de ideale stand gezet. Er is plaats voor 120 melkkoeien. Zij melken met twee Lely robots, er is een mestrobot die de roosters schoonhoudt en een aanschuifrobot die het voer aanschuift. De koeien kunnen in het weide seizoen iedere dag lekker naar buiten. In het voorjaar houden zij zich bezig met weidevogel beheer, zodat de grutto's en Kieviten van deze omgeving ook een fijne plek hebben om te leven en hun eitjes veilig uit kunnen broeden. Per 1 januari 2016 is het bedrijf biologisch geworden. Dit omdat er meer toekomst zit in de biologische landbouw door de manier waarop er dan met land en dieren omgegaan wordt. Het land wordt niet bespoten tegen onkruid en zij geven het geen kunstmest. De dieren eten alleen biologisch voer en worden alleen behandeld met antibiotica wanneer het echt niet anders kan. De melk gaat naar Farmel die er onder andere biologische babyvoeding van laat maken. Ook hebben zij een samenwerking met Kaasmaker Huig van de Graaf. Hij maakt van de biologische melk heerlijke Biologische Schalkwijker-kaas. Deze verkopen zij in de regio als streekproduct.

17. Reebeek, Overeind 81, Schalkwijk.

Open tussen 10.00 en 17.00 uur. Het erf is opengesteld en u kunt een kijkje in de boerderij nemen.

Deze dwarshuisboerderij onder rieten wolfdak dateert uit de achttiende eeuw. Nog aanwezige tegeltableaux wijzen op de tweede helft van die eeuw. In de voorgevel zijn zesruits schuifvensters met luiken aangebracht. In 1955 is de indeling van de gevel gewijzigd. Volgens het jaartal op de sluit-

steen boven de achterbaander is het achterhuis in 1861 vernieuwd. Een ijzeren sierhek omgeeft de voortuin. De boerderij heeft nog een eigen brug over de wetering. Het is een eenvoudige bakstenen, korfboogvormige brug uit de tweede helft van de negentiende eeuw

18. Vergadercentrum Antoniahoeve, Overeind 84, Schalkwijk

Open tussen 10.00 en 17.00 uur. Het erf is opengesteld en u kunt hier iets te drinken kopen.

De Antoniahoeve (herbouwd ca 1856) - een voormalige rentenierswoning en later hoeve- is getransformeerd tot een stijlvolle vergaderlocatie. Rentenierswoning, koetshuis en hekwerk hebben de gemeentelijke monumentenstatus. Een bijzonder detail vormen de 'Oegstgeester of Josson' dakpannen in de vorm van een beverstaart waarmee de twee schilden van het overstekende en afgeplatte zadeldak zijn gedekt. Het theehuis heeft prachtige tuinen, waaronder een mooi aangelegde kruidentuin. www.vergadercentrumantoniahoeve.nl

19. Brandspuithuisje, Overeind ongenummerd, Schalkwijk

Wanneer Schalkwijk voor het eerst beschikte over een brandspuit is niet meer terug te vinden in de archieven. De eerste brandspuit wordt vermeld in 1794. In 1845 werd er een nieuwe brandspuit aangekocht en in 1885 wederom een nieuwe, waarvoor toen een brandspuithuisje bij de openbare school werd gebouwd. Omdat Schalkwijk nogal langgerekt is werd in 1897 een tweede brandspuit aangekocht. De aanschafkosten voor deze brandspuit waren 650 gulden. In dat zelfde jaar werd hiervoor

dit tweede brandspuithuisje gebouwd. Het is een eenlaags bakstenen gebouwtje onder een overstekend, flauw hellend pannen zadeldak. In de voorgevel is tussen de hoeklisenen een dubbele, keperboogvormige paneeldeur aangebracht. De ezelsrug boven de deur is versierd met gele baksteen. Eenvoudige windveren met makelaar omlijsten de topgevel. Het brandspuithuisje is als enige in zijn soort overgebleven.

20. Museum Dijkmagazijn De Heul, Provincialeweg 70, Schalkwijk

Geopend zaterdag 10:00-17:00 uur.

Het dijkmagazijn en de dijkwachterswoning werden in 1853 op last van het hoogheemraadschap gebouwd. In het gebouw lagen de materialen opgeslagen voor het Dijkleger, de dienstplichtige ingezetenen die werden opgeroepen om de dijk te bewaken en te verdedigen in tijden van hoogwater. De stichting Museum Dijkmagazijn De Heul is opgericht in 1989. In de eerste jaren was men vooral druk met het doen van archeologisch onderzoek, met name op het terrein van het oude Kasteel van Schalkwijk. Later is de aandacht meer komen te liggen op de presentatie in een museumruimte van de oude en de recente geschiedenis van Schalkwijk en Tull en 't Waal. Het eerste museum was gevestigd aan het Overeind, in een bakhuis van een boerderij. Sinds 2000 is het museum gevestigd in Dijkmagazijn De Heul. Er zijn regelmatig wisselende tentoonstellingen waarop vooral voorwerpen van de laatste 100 jaar te zien zijn.

21. Het Dijkhuis, Provincialeweg 69, Schalkwijk

Geopend zaterdag 10:00-17:00 uur. De eigenaren leiden u rond en laten u een gedeelte van het fraaie interieur zien.

Vanaf ongeveer 1647 is bekend wat er op de plek waar nu het huidige Dijkhuis van 1866 staat, gebeurd is. Bijna altijd had het vanwege de ligging vlak bij de dijk wel een relatie met het waterschap

de Lekdijk Bovendams. Dit oude waterschap heeft bijna 650 jaar bestaan. Er zijn vele meters archief bewaard gebleven van de waterschap geschiedenis van deze streek. Het oudste bewaard gebleven document uit 1323 is een ordonnantie van Bisschop Jan van Diest waarin het waterschap Lekdijk Bovendams voor het eerst genoemd wordt. Los van politiek gekrakeel, bleef dit orgaan eeuwenlang de strijd tegen het water voeren. In 1970 ging het de Lekdijk Bovendams op in het waterschap Kromme Rijn en kwam het Dijkhuis in Schalkwijk in particuliere handen. Een grote uitzondering uit die honderden jaren van de waterschapsgeschiedenis, is de periode dat Nederlands eerste grote toneelspeler Andries Snoek (1766-1829) in de voorganger woonde van het huidige Dijkhuis. Hij kwam vanuit Amsterdam, waar hij veel optrad in de schouwburg, naar Schalkwijk, waar hij op “zijn buitentje Bagetelle” zijn rollen instudeerde. Andries kwam het laatste stuk met de trekschuit naar het ver afgelegen buitenhuis, een wereldreis aan het begin van de 19e eeuw. In 1865 brandde dit huis af en werd het huidige pand gebouwd. De laatste 40 jaar woont daar de familie Bijleveld Scholts die er het hoofdkantoor hebben van ECR woon zorgvoorzieningen.

22. Boerderij Den Eng, Provincialeweg 66A, Schalkwijk

Geopend zaterdag 10:00-17:00 uur. De eigenaren leiden u rond en laten u een gedeelte van het fraaie interieur zien.

In 1880 verrees deze monumentale dwarshuisboerderij onder overstekend rieten zadeldak op de plaats van een achttiende-eeuwse voorgangster. De eerste steen is door de vierjarige Joh. Ant. Uijttewaal op 24 mei 1880 gelegd. Opdrachtgever was J. Smorrenburg, weduwe van C. Uijttewaal. De zes traveeën brede, symmetrische voorgevel wordt geleed door hoeklisenen en een middenrisaliet onder een steekkap in de vorm van een zadeldak. De schuifvensters zijn gemoderniseerd maar hebben hun luiken behouden. De strekken zijn versierd met aanzet- en sluitsteenmotieven van gele baksteen. In de geveltop van het middenrisaliet bevindt zich een getraptdrielichtsvenster. De hoeklisenen van de topgevels lopen over in een klimmend tandfries. De ingangspartij bestaat uit een dubbele deur met gietijzeren deurroosters en bovenlicht, gevat binnen een geprofileerde stucomlijsting. In 1962 is het voorhuis in twee woningen gesplitst en werd de indeling van de linkergevel gewijzigd. Het viervleugelige inrijhek heeft rijk versierde hardstenen hekpalen.

23. Provincialeweg 65, Schalkwijk

Geopend zaterdag 10:00-17:00 uur. De eigenaren leiden u rond en laten u een gedeelte van het fraaie interieur zien.

Deze kleine villa onder overstekend, met platte sluitpannen gedekt zadeldak is in 1925 voor J.A/ Uijterwaal gebouwd. Aan de voorgevel bevindt zich een driezijdig gesloten erker met balkon. De balkondeuren zijn aangebracht in een opgetrokken gevelpartij onder een steekkap in de vorm van een afgewolfd zadeldak. De vensters hebben roeden bovenlichten en paneelluiken. De kelder, in een uitbouw onder plat tegen de rechtergevel, wordt verlicht door twee kelderlichten met diefjzers en luikje. Eenvoudige windveren omlijsten de geveltoppen

24. Boerderij De Heul, Provincialeweg 56, Schalkwijk

Geopend zaterdag 10:00-17:00 uur. Op het erf wordt een kleine markt gehouden waar streekproducten worden verkocht. Muziekvereniging Caecilia geeft van 14.00 tot 15.00 uur in de open wagenshuur van de boerderij een concert.

Deze dwarshuisboerderij onder een met kruispannen gedekt zadeldak dateert uit 1863. Het voorhuis heeft schuifvensters met luiken. De rechtergevel werd in 1965 vernieuwd, maar in 2010 weer in oorspronkelijke staat hersteld. Hierin bevindt zich een rouw- en trouwdeur, die alleen gebruikt werd bij trouwerijen en begrafenissen. Het rietgedekte achterhuis (de stal) is nog altijd in gebruik als grup-

stal voor de melkkoeien. In het voorste gedeelte van het eind-negentiende-eeuwse bakhuus werd vroeger het brood gebakken, de kaas gemaakt en de was gedaan. Het achterste gedeelte was huisvesting voor de varkens en het jongvee. In een van de getoogde zijbaanders zijn gietijzeren deurroosters aangebracht, alwaar de koets en de brik stond. Een ijzeren rondbooghek met inrijhek dient als erfafscheiding. De boerderij en het bakhuus annex wagenschuur zijn onlangs gerestaureerd, hierover kunnen de eigenaren u meer vertellen.

Muziekvereniging Caecilia

Muziekvereniging Caecilia is opgericht in 1906, maar nog steeds springlevend. Het enthousiaste fanfareorkest staat onder leiding van topdirigent Leon Vliex, en speelt allerlei soorten muziek van Marco Borsato tot Frozen, van klassiek tot een compositie van het eigen lid Jan Vulto. Caecilia treedt op bij diverse gelegenheden in en buiten het dorp, van Tour de Schalkwijk tot de Utrechtse Kermismis en overall geniet het publiek van de warme koperklanken. De leden vormen met elkaar een gevarieerde en hechte groep. Er wordt op donderdagavond serieus gerepeteerd, maar er is ook genoeg ruimte voor plezier, vooral tijdens de derde helft aan de ronde tafel in De Wiese. Kom gerust eens langs de deur is open. Voor enthousiaste nieuwe leden is er altijd wel een plekje te vinden, zelfs al kun je nog geen noot blazen. Ook de slagwerkgroep is prima in ontwikkeling en biedt de Schalkwijkse jeugd veel lering en vermaak. Caecilia doet graag mee aan Open Monumentendag en speelt muziek in het thema 'Boeren, burgers, buitenlui', vrolijke marsen en gezellige meezingers, laagdrempelige muziek op het platteland. Dat gaat vast een muzikaal feestje worden.

25. Boerderij Oudershoeve, Provincialeweg 38-39, Schalkwijk

Geopend zaterdag 10:00-17:00 uur. Het erf is opengesteld en de eigenaar vertelt u over het werken en wonen in een monument.

De huidige dwarshuisboerderij onder rieten wolfsdak is gebouwd rond 1885 in opdracht van A, van der Worp. (een eerdere boerderij staat al ingetekend op een 17e- eeuwse kaart). De voor-gevel heeft vijf gemoderniseerde vensters met glas-in-lood bovenlichten en een opkamervenster, waaronder een kelderlicht is aangebracht. In 1947 is het voorhuis in twee woningen gesplitst. Een ijzeren sierhekwerk met inrijhek dient als erfafscheiding.

26. Landgoed Wickenburgh, Wickenburghseweg 15-19, 't Goy

Geopend zondag 13:00-17:00 uur. Op het landgoed kunt u de benedenverdieping bekijken. Op Landgoed Wickenburgh-oost is de antiek winkel geopend. In het andere deel van het landhuis kunt u archeologische vondsten bekijken die bij de herbouw van een gedeelte van het huis tevoorschijn kwamen. Om 14.00, 15.00 en 16.00 uur is er buiten een voorstelling van Theatergroep Het Schellinkje.

Wickenburgh heeft nog deels funderingen uit de Middeleeuwen maar met name in de 18e en 19e eeuw is het gebouw ingrijpend verbouwd. Het koetshuis annex de koetsierswoning dateert oorspronkelijk uit de zeventiende eeuw maar is eveneens in de eeuwen daarna diverse malen verbouwd en vergroot. Naast de voor het huis gelegen vijver staat een eind 16e-eeuwse ronde duiventoren. Tussen 1820 en 1850 onderging de directe omgeving van het huis ingrijpende wijzigingen. Het bouwland achter Wickenburgh werd grotendeels veranderd in een "slingerboomgaard", een parkachtige aanleg naar voorbeeld van de Engelse landschapsparken, maar dan hoofdzakelijk ingeplant met fruitbomen. Eerder al, tussen 1800 en 1820, had de toenmalige bewoner G. Wttewaall - wiens familie Wickenburgh sinds 1741 in bezit heeft - vanuit zijn botanische interesse diverse exotische bomen rondom het huis geplant. In 1872 vond opnieuw een wijziging in de tuinaanleg plaats, waardoor het beeld verkregen werd zoals wij dat heden ten dage kennen. De tuin rondom de vijver en het huis werd herschapen in Engelse landschapsstijl. De laatste 12 jaar is er hard gewerkt om het landgoed weer in oude luister te herstellen. Als laatste grote project is in 2011/12 een deel van het hoofdgebouw gerestaureerd. Tijdens deze restauratie is tevens een gedeelte van het hoofdgebouw, dat in 1951 was afgebrand, in de oude vorm herbouwd. In het gerestaureerde en herbouwde deel van het hoofdgebouw wordt zaalruimte verhuurd ten behoeve van trouwerijen, vergaderingen, congressen enz. en in het andere deel van het hoofdgebouw (Wickenburgh-oost) is een antiekzaak gevestigd. Meer informatie over de activiteiten op Landgoed Wickenburgh kunt u vinden op www.landgoedwickenburgh.nl

Theatergroep Het Schellinkje Het Schellinkje speelt toneel en maakt theater. Als theatergroep maken zij complete producties; van grime tot decor, van kleding tot rekwisieten en van organisatie tot publiciteit. De afgelopen 35 jaar hebben zij ruim 50 producties gebracht; stukken voor kinderen, kluchten, eenakters en Shakespeaere. De leden van Theatergroep Het Schellinkje spelen graag toneel en zetten al hun creatieve talenten in. **Het stuk:** Het is een mix van de rijdende rechter, vluchtelingen, bed-bad-brood, geplaatst in het historisch perspectief van Tulpenmanie begin 1600. Tulpen zijn begin 17de eeuw een exclusief statussymbool en het aanbod kan niet voldoen aan de vraag. Al snel worden de bollen verhandeld via waardepapieren. Gevolg, een wilde speculatie met prijzen hoger dan die van een grachtenpand in Amsterdam. Zakenlieden verkopen tulpenbollen die nog in de grond zitten op papier door. Zij doen dit van hand tot hand met telkens meer winst. In 1637 komt er een abrupt einde aan de windhandel en blijven veel handelaren met enorme schulden zitten. In Tulpomania wordt een rechtszaak tussen een schuldeiser en een schuldenaar vertolkt. Het dilemma van de rechter is of de schuldeiser in het gelijk gesteld wordt of de schuldenaar. Gelukkig kan het publiek de rechter een handje helpen om te bepalen of de beul in actie moet komen.

27. Fort Honswijk, Lekdijk 58 en Lunet aan de Snel, Lekdijk 60, Schalkwijk

Fort Honswijk is op zaterdag en zondag opgesteld tussen 10.00 en 17.00 uur en is dan vrij te bezichtigen. Lunet aan de Snel is zaterdag opgesteld tussen 10.00 en 17.00 uur.

Bij de entree van het fort is een plattegrond verkrijgbaar. U wordt verzocht de afgesloten en afgezette gebieden niet te betreden. Vanaf 11.00 uur (op zaterdag) worden ieder heel uur rondleidingen gegeven door de vrijwilligers van Stichting

Honswijk-Everdingen. Ook is er prachtig informatiemateriaal verkrijgbaar over de historie van Fort Honswijk, het nieuwe concept “Te Gast” en de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De catering en culturele omlijsting wordt verzorgd door de organisatie van de Fortenfair. Er zijn kinderactiviteiten (broodbakken, pijl en boog maken etc), een troubadour speelt over het hele terrein en er zijn verschillende kramen met o.a. streekproducten opgetuigd. Op het fort zelf is geen parkeergelegenheid voor auto's, dus u wordt verzocht om (indien mogelijk) per fiets te komen. Auto's kunnen worden geparkeerd op een nabijgelegen locatie naast het Fort (volg de borden). Voor meer info : www.forthonswijk.eu of mail naar deroodehaen@gmail.com. Ook het naastgelegen en recent gerenoveerde Lunet aan de Snel zal te bezichtigen zijn. Het ziet er nu nog leeg uit, maar vanaf eind maart volgend jaar zal het er bruisen. Stichting Lunet aan de Snel gaat er een Waterfort van maken waar de rol van water in ons leven, de samenleving en de wereld getoond wordt. De bijzondere eigenschappen, verschijningsvormen, bewegingsvormen en de vele gebruiksmogelijkheden zullen er te bewonderen en te beleven zijn.

Overzicht van de opengestelde monumenten

In **ZWART** zijn de monumenten aangegeven die op zaterdag open zijn en in **ROOD** die zondag ook open zijn. In **BLAUW** is alleen op zondag open. Kijk voor de exacte openingstijden van ieder monument bij de betreffende beschrijving in het boekje. De nummers 1 tot en met 50 verwijzen naar de beschrijving in het boekje en naar de locatie op de kaart.

Gemeente Bunnik

1. Tuinderij Amelishof, Koningslaan 9a, Bunnik
2. Boerderij de Zonnewijzer, Koningslaan 15, Bunnik
3. Koetshuis Oud-Amelisweerd (de Veldkeuken), Koningslaan 11, Bunnik
4. Oud Amelisweerd (MOA), Koningslaan 9, Bunnik
5. Witte huisjes, Kerkpad 3, Bunnik
6. Witte kerkje, Zeisterweg 34, Odijk (rolstoelvriendelijk)
7. Wapen van Odijk, Meent 53, Odijk
8. Kaasboerderij Ossenwaard, Molenspoor 6, Werkhoven
9. Korenmolen 'Rijn en Weert', Werkhovenseweg 26, Werkhoven
10. De Stevenskerk en de Brink, Brink 5, Werkhoven
11. Watertoren Werkhoven, Watertorenweg 1, Werkhoven
12. De forten in de Kromme Rijnstreek

Gemeente Houten

13. Nederlands Hervormde kerk en toren, Brink 10, Schalkwijk
14. De geheime tuin, achter Brink 2-4, Schalkwijk
15. Boerderij Nootgedacht, Overeind 8, Schalkwijk
16. Bioboerderij Miltenburg, Overeind 33, Schalkwijk
17. Reebeek, Overeind 81, Schalkwijk
18. Antoniahoeve, Overeind 84, Schalkwijk
19. Brandspuithuisje, Overeind ongenummerd, Schalkwijk
20. Museum Dijkmagazijn De Heul, Provincialeweg 70, Schalkwijk
21. Het Dijkhuis, Provincialeweg 69, Schalkwijk
22. Boerderij Den Eng, Provincialeweg 66, Schalkwijk
23. Provincialeweg 65, Schalkwijk
24. Provincialeweg 56, Schalkwijk
25. Boerderij Oudershoeve, Provincialeweg 38-39, Schalkwijk
26. Landgoed Wickenburgh, Wickenburghseweg 15-19, 't Goy
27. Fort Honswijk, Lekdijk 58, Schalkwijk
27. Lunet aan de Snel, Lekdijk 60, Schalkwijk

UTRECHT

Zeist

Bunnik

KROMME RIJNSTREEK

Odijk

Houten

Werkhoven

Leeburg

Schalkwijk

Tull en 't Waal

't Goy

Hagestein

Molenbuurt

Honswijk

Everdingen

Goilberdingen

Culemborg

4 km

Plattegrond van de opengestelde monumenten

ZATERDAG 9 SEPT 2017

ZATERDAG 9 SEPT & ZONDAG 10 SEPT 2017

ZONDAG 10 SEPT 2017

Gemeente Wijk bij Duurstede

28. Oude Stadhuis, Markt 24, Wijk bij Duurstede
29. Grote Kerk en Toren, Markt 22, Wijk bij Duurstede
30. Pand Markt 10, Wijk bij Duurstede
31. Café 't Hoff, Markt 15A, Wijk bij Duurstede
32. Villa "Mariënhove", Singel 2, Wijk bij Duurstede
33. Kasteel Duurstede, Langs de Wal 6-7, Wijk bij Duurstede
34. Museum Dorestad, Muntstraat 42, Wijk bij Duurstede
35. Voormalig Ewoud- en Elisabeth Gasthuis, Oeverstraat 21, Wijk bij Duurstede
36. Stadshaven Wijk bij Duurstede
37. Runmolen Rijn en Lek, Dijkstraat 29, Wijk bij Duurstede
38. Boerderij De Steenen Brug, Wijkerweg 2, buurtschap De Steenen Brug, Overlangbroek
39. Hervormde Kerk van Overlangbroek, Langbroekerdijk B 30, Overlangbroek
40. De Oude School van Overlangbroek, Langbroekerdijk B 15, Overlangbroek
41. Kasteel Zuilenburg, Langbroekerdijk B 32, Overlangbroek
42. Hervormde Kerk van Nederlangbroek, Brink 8, Nederlangbroek
43. Boerderij Langbroekerdijk A 68, Nederlangbroek
44. Protestantse Kerk, De Brink 9, Cothen
45. Kasteel Rhijnestein, Rhijnestein 1-2, Cothen
46. Molen Oog in't Zeil, Molenplein 1, Cothen
47. H.H. Petrus en Pauluskerk, Kerkweg 7, Cothen
48. Boerderijen Ossenwaard 2D, Ossenwaard 7 en Ossenwaard 9, Cothen
49. Langhuisboerderij De Nachtdijk, Nachtdijk, 1 Cothen
50. Steenfabriek Bosscherwaarden, Lekdijk West 28, Wijk bij Duurstede

Gemeente Wijk bij Duurstede

Kleine stad, grote geschiedenis. Dit jaar vier niet eerder voor de bezoekers van de Open Monumentendag opengestelde monumenten (nummers 30, 32, 41 en 43).

De MARKT als historische centrum

Tijdens deze Open Monumentendag speelt de Markt een belangrijke rol. Behalve het bezichtigen van het Oude Stadhuis, het beklimmen van de Toren en het luisteren naar het luiden van de kerkklokken door het klokkenluidersgilde kan men heerlijk rondwalen op een kleine markt in middeleeuwse stijl. Hier staan onder meer kramen waar allerlei streekproducten worden aangeboden, er worden wagenspelen opgevoerd, een luitspeler demonstreert hoe een luit wordt gebouwd, u ontmoet een wandelende poppenspeelster en er wordt weer vis verkocht vlakbij de plaats waar vroeger de visafslag stond. Een stadsomroeper laat op gezette tijden van zich horen. Kortom: de Markt is tussen 11.00 en 17.00 uur weer even het centrum van lang geleden.

28. Oude Stadhuis, Markt 24, Wijk bij Duurstede

De VVV op de begane grond is het centrale informatiepunt tijdens de Open Monumentendag

Het pand, gebouwd door Ghijsbert Thöniszoon van Vianen, dateert uit 1660-1662 en is uitgevoerd in classicistische stijl (terugkeer naar de klassieke Griekse en Romeinse voorbeelden). In de raadzaal is boven de 18e -eeuwse schouw een wapenbord te zien met daarop de geschilderde wapens van de Wijkse stadsbestuurders. De bordestrap, die in 1857 bestond uit twee halve maanvormige gietijzeren trappen, kreeg in 1937 zijn huidige vorm, die veel lijkt op de oorspronkelijke- van vóór 1857. Vanaf het bouwjaar tot 1981 deed het gebouw dienst als gemeentehuis.

29. Grote Kerk en Toren, Markt 22, Wijk bij Duurstede

Activiteiten: o.a. bezichtigen van de Kerk met rouwborden, kerkorgel uit 1615 en beklimming van de Toren.

Toen Wijk bij Duurstede in 1300 stadsrechten kreeg en dus ook stadsmuren, was dat de reden voor de bouw van een nieuwe kerk, op het Marktplein. De kerk werd in 1365 ingewijd. De toren stamt uit de tweede helft van de 15e eeuw. In 1579 werd het koor door brand verwoest. Na de Beeldenstorm (1580) werd de kerk bestemd voor de hervormde eredienst en derhalve het interieur grondig veranderd. Een van de orgels stamt uit 1615. De laatste restauratie bracht dit orgel terug tot de situatie van 1819. Het is een van de belangrijkste orgels in Nederland uit de 17e eeuw (orgelbouwer Kiespenning).

30. Pand Markt 10, Wijk bij Duurstede

Om 11.00 uur een feestelijk moment in dit voor het eerst opengestelde monument. Te bezichtigen zijn de benedenverdieping en de kelders.

Het pand Markt 10 dateert in ieder geval uit de vroege 16e eeuw, wellicht nog eerder: laat 15e eeuw. Zoals het er nu aan de buitenkant uitziet is het grotendeels 19e eeuw, als gevolg van een groot-scheepse verbouwing in 1866. Dat geldt ook voor het interieur. De voorgevel heeft een evenwichtige vlakverdeling in drie gelijke delen, met uitzondering van het linker-, toe te schrijven aan de ingangspartij (brede ingang met twee paneeldeuren en bovenlicht). De eerste vermelding van een eigenaar komt uit 1552: Symen van Riebeeck (wellicht direct verwant aan Jan van Riebeeck, de stichter van de Kaapkolonie). Hij en zijn directe afstammelingen zijn eigenaar tot 1587. Nadat zij het huis verkopen komt het vanaf het eind van de 16e eeuw en ook in de eeuw erna door koop of vererving in handen van verschillende eigenaren. In 1830 staat als eigenaar te boek: Cornelis van Breeschoten, van beroep grutter. Daarna neemt Jacob Gerritsen, korenmolenaar, het huis over van Van Breeschoten en zet tevens het bedrijf van de vorige eigenaar voort; hij wordt dus ook grutter. In 1866 laat de nieuwe eigenaar Ghysberta Hijmans het huis grondig verbouwen. Tot 1920 blijft de familie Hijmans eigenaar van Markt 10. Daarna is er nauwelijks meer wat veranderd aan het pand Markt 10. In de 20e en ook nog begin 21e eeuw is Markt 10 voor veel Wijkenaren vooral bekend door de tweelingzusters Schellekens, An en Antoinet. Hun vader, kassier van de Boerenleenbank, kocht het pand in 1925 en vestigde daar zijn kantoor. Hij liet het enigszins verwaarloosde pand opknappen, de kamers mooi

schilderen, het stucplafond in de mooie kamer voorzien van een kleurrijke schildering en een toilet met doorspoeling plaatsen. In 1981 kochten de gezusters het pand van hun broer en zus en hebben er tot hun dood gewoond (An in 2003, Antoinet in 2015). Het waren twee heel kleurrijke bewoonsters van de Markt, die zelfs landelijk bekend werden door het tv-programma “De Stoel” van Rik Felderhof in 2000. In 2016 werd het pand gekocht door de heer en mevrouw Van de Weerd en inmiddels is het volledig gerestaureerd.

31. Café 't Hoff, Markt 15A, Wijk bij Duurstede

Open vanaf 13.00 uur. Tijd voor een rustmoment en even rondkijken in dit oude pandje aan een idyllisch binnenplaatsje.

Café 't Hoff is oorspronkelijk een 15e-eeuws kaatsbaan-huisje (een open, overdekte tribune om het kaatsspel te zien) voor de bisschoppen van Utrecht. Het staat op het terrein dat in de middeleeuwen behoorde tot de Nederhoff, de nevenresidentie van de bisschoppen, die zelf op Kasteel Duurstede verbleven. De vier zuiltjes in het café behoorden tot de open galerij van het huisje. In het pand is een uniek 15e-eeuws in visgraatmotief uitgevoerd houten plafond aanwezig.

32. Villa “Mariënhove”, Singel 2, Wijk bij Duurstede

Toegang tot het terrein van “Mariënhove” en bezichtiging van een gedeelte van de benedenverdieping van het huis. Lezingen: om 14.30 en 15.30 uur zal Ria van der Eerden, directeur van het Regionaal Historisch Centrum Zuidoost Utrecht vertellen over de geschiedenis van “Mariënhove” en zijn eerste bewoners.

Deze villa, oorspronkelijk “Onze Verwachting” geheten, werd in 1869 gebouwd in opdracht van Jacobus van Mariënhoff. De architect is mogelijk S.A. van Lunteren. Het gepleisterde blokvormige pand bestaat uit twee bouwlagen onder een afgeknot schilddak. In de uit drie delen bestaande voorgevel is in het midden de hoofdingang geplaatst, met een inbandig portiek. Links in de gevel is de eerste steen ingemetseld met de tekst: ‘De eerste steen gelegd door Anne van Mariënhoff-van der Veur, 15 - 9 - 1869.’ In de linkerzijgevel is op de verdieping een palladiaans (bepaalde Italiaanse stijl) venster te zien. De achtergevel is in het midden verhoogd.

Binnen zijn rond de hal en het trappenhuis (met lichtkoepel) de vertrekken gegroepeerd. De vloer op de begane grond is belegd met marmer, de trappaal is van gietijzer. In de vertrekken treft men stucplafonds en schouwen aan. De oorspronkelijk tegen de linkerzijgevel geplaatste houten serre is verplaatst naar de achtergevel en deels nieuw opgetrokken. Mariënhove is een mooi voorbeeld van de eclectische stijl, dat wil zeggen: verschillende stijlen die tot een harmonieus geheel zijn samengevoegd. Belangrijk zijn ook de cilindervormige stoeppalen, die de oorspronkelijke naam van de villa laten zien. Stoeppalen zijn een onderdeel van ons cultureel erfgoed, die steeds meer verdwijnen. Het park waarin het huis is gelegen was oorspronkelijk veel groter. Op het terrein bevindt zich een in (rond) 1870 gebouwd koetshuis. Na Jacobus van Mariënhoff heeft het huis veel eigenaren gekend. Een van hen was de bekende Wijkse notaris Van Heijst. Ook mevrouw L. Gravin van Rechteren Limpurg, voorheen eigenaresse van kasteel Beverweert, woonde er een ruime periode. De meest bekende eigenaresse is toch wel Prinses Irene, die er tot 2015 heeft gewoond met twee van haar kinderen. Zij liet het koetshuis verbouwen tot gastenverblijf. In 2016 verkocht zij het pand en momenteel wordt het gerestaureerd door de nieuwe trotse eigenaren de heer en mevrouw Gerritsen.

33. Kasteel Duurstede, Langs de Wal 6-7, Wijk bij Duurstede

Tussen 11.00 en 17.00 uur Living History over het leven van David van Bourgondië met theatrale wandeling en voor de kinderen een speciale "speurtocht".

Kasteel Duurstede is waarschijnlijk rond 1260 gesticht door Zweder I van Zuylen van Abcoude. De bouw heeft alles te maken met de politieke strijd in dit deel van het Sticht tussen de bisschop van

Utrecht en de Hertog van Gelre. Het oudste deel van het kasteel is de vierkante woon-toren (Donjon) van zware baksteen en dikke muren. In de 15e eeuw werd Duurstede de woning van de bisschoppen van Utrecht. Bisschop David van Bourgondië vergrootte het kasteel, met o.a. de ronde toren (Bourgondische toren). Duurstede werd in 1672 verwoest door het Franse leger. Eind 19e eeuw volgde de eerste restauratie (P.J.H.Cuyppers) met de aanleg van het park door J.D.Zocher jr.

Het daverend succes, met honderden bezoekers tijdens de theatrale wandeling van vorig jaar op kasteel Duurstede, krijgt vandaag een vervolg. Tussen 11.00 - 17.00 uur gaat u mee terug in de tijd naar het eind van de Middeleeuwen. U komt de hoofdrolspelers van deze glorieertijd tegen, zoals bisschop David van Bourgondië, maar ook minder bekende personen uit het thema: "Boeren, burgers en buitenlui". Ook dit jaar zijn de productie en regie in handen van Marleen Molendijk.

34. Museum Dorestad, Muntstraat 42, Wijk bij Duurstede

Open vanaf 11.00 uur. Vaste tentoonstelling over de geschiedenis van Dorestad.

Dit is het laatste jaar dat Museum Dorestad in dit monumentale pand is gevestigd. Een laatste kans om op deze plaats nog alles te weten te komen over het rijke verleden van Wijk bij Duurstede, waar eens de handelsplaats Dorestad lag.

35. Voormalig Ewoud- en Elisabeth Gasthuis, Oeverstraat 21, Wijk bij Duurstede

Gedeeltelijke openstelling.

De eerste vermelding dateert uit 1394. Het gasthuis is gesticht door Willem van Zuilen van Abcoude en bedoeld als gasthuis (ziekenhuis) voor mannen en vrouwen en als tijdelijk onderdak voor passanten. In de loop van de 16e eeuw bereikte het zijn hoofdvorm. In de eeuwen erna is er voortdurend veranderd, bijgebouwd en afgebroken. Tot 1970 had het de functie van bejaardenhuis. De naam wijst op twee beelden van heiligen, die op de pijlers van de toegangspoort hebben gestaan.

36. Stadshaven Wijk bij Duurstede

Wandeling langs het water van de Lek met aantrekkelijke terrasjes in de directe omgeving.

Ook bij de Stadshaven van Wijk bij Duurstede is het tijdens de Open Monumentendag goed toeven. De Haven van Wijk is van oudsher een van de centrale plaatsen van de stad, naast de Markt en het Kasteel. Er heerst altijd een gezellige drukte. In de Middeleeuwen was het een belangrijke plek waar handel en doorvoer plaatsvond. Na de verzanding van de Rijn en de afdamming van de Kromme Rijn bij Wijk bij Duurstede in 1122, werd de Lek de belangrijkste rivier voor de stad. Daarna wijzigden zich de rivieren en waterlopen rond Wijk voortdurend. In 1931 besloot men tot het aanleggen van het Amsterdam-Rijnkanaal, dat door de crisis en de Tweede Wereldoorlog pas in 1952 werd geopend. De haven is nu een passantenhaven en bezit nog steeds een authentieke scheepswerf, vlakbij de Molen.

37. Runmolen Rijn en Lek, Dijkstraat 29, Wijk bij Duurstede

De hele dag bezichtiging met uitleg en voor de jeugd: bellen blazen.

Deze runmolen, gebouwd op de Leutertoren, wordt vaak (ten onrechte) de Molen van Ruysdael genoemd. De molen, gebouwd door Anthony van Eindhoven in 1659, is nog de enige poortmolen in Nederland. Run (fijngemalen eikenschors) was nodig voor het leerlooien. In het begin van de 19e eeuw werd hij als korenmolen ingericht. In 1924 dreig-

de de molen te worden gesloopt, maar gelukkig ontfermde de pas opgerichte Vereniging De Hollandse Molen zich in 1930 over de Rijn en Lek. De molen is nog steeds in werking als korenmolen. Bij het bellen blazen krijgt de jeugd op speelse wijze uitleg over de onmisbare rol van wind voor het draaien van molens.

38. Boerderij De Steenen Brug, Wijkerweg 2, buurtschap De Steenen Brug, Overlangbroek

Bezichtiging van het achterhuis, bestaande uit twee boerderijdelen, veldschuur en schuurberg met rieten kap.

Boerderij De Steenen Brug is een dwarshuisboerderij en dankt zijn naam aan de nabijgelegen stenen brug over de Langbroekerwetering, die er al vanaf de 16e eeuw ligt. De boerderij is oorspronkelijk gebouwd in 1877 en had tot 1912 de functie van boerenbedrijf, gecombineerd met die van café/herberg en tolhuis. Ook vonden hier verkopen en verpachtingen plaats. Nadat in 1990 het pand grotendeels uitbrandde, werd het geheel in 2010 volledig gerestaureerd.

39. Hervormde Kerk van Overlangbroek, Langbroekdijk B 30, Overlangbroek

Bezichtiging en rondleiding in de Kerk, orgelspel, oliebollen bakken en verkopen vóór de kerk, tuinterras tegenover de kerk.

Op een iets verhoogd en omgracht terrein ligt de (oorspronkelijk) aan St. Hyacinthus gewijde kerk van Overlangbroek. Op het terrein is ook een kleine begraafplaats te vinden. De eerste kerk is hier gesticht in de 14e eeuw. Het huidige gebouw (laat-gotisch en eenbeukig) dateert uit de tweede helft van de 15e eeuw. De toren werd pas aangebouwd in 1504. Wellicht kunt u vandaag ook luisteren naar het rococo orgel uit 1770. In 2000 zijn de kerk en de toren geheel gerestaureerd.

40. De Oude School van Overlangbroek, Langbroekerdijk B 15, Overlangbroek

Markt met verkoop van o.a. versproducten en boeken, wafels bakken en verkopen, vanaf 16.00 uur gezellige barbecue.

Tegenover de kerk van Overlangbroek staat het eerste schoolgebouw van dit dorp. Dit als een-lokalig schoolgebouw neergezet gebouwtje, dat nu als garage dienst doet, dateert uit 1861. Een heel eenvoudig gebouwtje van rode baksteen, maar wel met siermetselwerk in gele baksteen. In 1907 is naast het oude lokaal een nieuw groter schoolgebouw gebouwd, met twee klaslokalen. Dit doet nu dienst als buurthuis.

41. Kasteel Zuilenburg, Langbroekerdijk B 32, Overlangbroek

Wandeling op het terrein van Zuilenburg en bezichtiging van de buitenzijde van het huis. De binnenzijde is, vanwege restauratiewerkzaamheden, niet toegankelijk.

Aan de Langbroekerwetering ligt op een nog omgracht terrein Kasteel Zuilenburg. Het is een overblijfsel van de van oorsprong middeleeuwse woontoren Zuilenburg, stamslot van de familie Van Zuilen. Na de ontginningen in dit gebied van de Kromme Rijn verzezen er vanaf 1122 veel van dit soort versterkingen. Het huis bestond aanvankelijk uit een enkele woontoren, zeer waarschijnlijk gebouwd door Gijsbert van Zuilen. Over de eerste periode van Zuilenburg is weinig bekend. Wel weten we dat in 1360 de heer van Abcoude het huis bezat. In 1402 is ridder Amelis uten Engh heer van Zuilenburg, maarschalk van het Sticht en heer van Amelisweerd. De familie Uten Engh bleef tot 1616 in het be-

zit van het kasteel. In het zijportaal van de kerk naast Zuilenburg is nog een grafsteen van de Uten Enghs te zien. Zuilenburg was een ridderhofstad, als zodanig erkend door de Staten van Utrecht, het bezit ervan was daardoor statusverhogend voor de eigenaren en gaf hun een plaats in de Utrechtse ridderschap.

Over het uiterlijk van Zuilenburg is voor wat betreft de beginperiode niet veel bekend. Pas door een tekening van Roelant Roghman uit het midden van de 17e eeuw (de oudst bekende tekening) weten we iets meer over het uiterlijk. Het huis bestond uit twee beuken en twee bouwlagen, met een schilddak en trapegevels. Een tekening uit 1734 van Abraham de Haen toont een eenbeukig huis, met één bouwlaag. Zuilenburg moet dus in de loop van de jaren zijn verkleind. Vervolgens zien we op de kadastrale minuut uit 1825 dat er na 1734 aan het huis weinig is veranderd, wel is er een boerderij waar te nemen. In de jaren na 1616 kende het kasteel verschillende eigenaren, die er echter lang niet altijd woonden. Dit kwam het gebouw zeker niet ten goede. Bewoners waren achtereenvolgens o.a. de families Van Weede, Van Beuningen, Van Reede en Van Tuyll van Serooskerken. In 1911 kwam Zuilenburg in handen van de diaconie van de Nederlands Hervormde Kerk, die het in 1916 doorverkocht aan de heer Paul Loeb. Hij liet de ingang van de eerste verdieping (bel-etage) verplaatsen naar het souterrain, de toegangstrap naar de bel-etage bevond zich daarna inpandig. In 1974 werd het interieur veranderd en meer aangepast naar wooncomfort; de bel-etage kreeg een nieuwe indeling. Het exterieur onderging ook wijzigingen, met name de dakvorm: het schilddak werd een zadeldak en de korte zijden kregen topgevels met daarop schoorstenen gebouwd, zodat het tuitgevels leken. De voorgevel heeft nu een symmetrisch uiterlijk met een centraal geplaatste voordeur op de bel-etage, te bereiken via een trap aan de buitenzijde. Sinds kort is Zuilenburg aangekocht door de heer en mevrouw Cankrien, die het huis volledig laten restaureren.

42. Hervormde Kerk van Nederlangbroek, Brink 8, Nederlangbroek

Bezichtiging Kerk en begraafplaats, op gezette tijden wordt het orgel bespeeld.

De eerste kerk dateert van rond 1300 en werd in het derde kwart van de 15e eeuw vervangen door een eenvoudig gotisch kerkje. In 1771 is de kerk voor het overgrote deel vernieuwd. Het schip werd in 1870 opnieuw geres- taureerd. De toren (laatste restauratie in 1989) stamt uit de periode van de late 15e eeuw. Het interieur is deels 18e- deels 19e-eeuws, het orgel is laat 18e-eeuws.

43. Boerderij Langbroekerdijk A 68, Nederlangbroek

Het erf van de boerderij is toegankelijk en in ieder geval de deel van de boerderij.

Aan dit deel van de Langbroekerwetering staat een deels witgepleisterde langhuisboerderij met een daarbij behorend zomer- of bakhuis. Het zomerhuis dateert van rond 1850 en heeft details in Willem

II-gotiek. De boerderij, gebouwd rond 1800, heeft een rieten zadeldak. Het hoofdgebouw, de boerde- rij, heeft een symmetrische voorgevel en 6-ruits schuifvensters op de begane grond. De oorspronkelij- ke kelder vóór in het huis is niet meer aanwezig. Recentelijk heeft deze boerderij met zomerhuis een nieuwe eigenaar gekregen. Het complex wordt in het najaar van 2017 gerestaureerd.

44. Protestantse Kerk, De Brink 9, Cothen

Geniet hier van de rust en luister naar muziek, droom weg naar lang vervlogen tijden.

Deze kerk (gewijd aan Sint Agnes) dateert uit de 12e eeuw en is de oudste kerk van Cothen. In 1355 en in 1481 is de kerk zwaar beschadigd door gevechtshandelingen. Tijdens de Reformatie (16e eeuw) werd de kerk in gebruik genomen voor de protestantse eredienst en het interieur aangepast. In 1672 (Franse inval) brandde de kerk geheel af. Het herstel kwam pas in 1735. De kerk werd in 1890 vergroot. In 1981 werd de kerk grondig gerestaureerd en kreeg het interieur zijn blauwe kleur.

45. Kasteel Rhijnestein, Rhijnestein 1-2, Cothen

Vanaf 11.00 uur vaart de Krommerijnder heen en weer (tot 18.00 uur!) tussen restaurant De Pronckheer, Graaf van Lynden van Sandenburgweg 2, Cothen en Kasteel Rhijnestein.

RHIJNESTEINFESTIVAL van 15.00 tot 20.00 uur, georganiseerd door de bewoners van Kasteel Rhijnestein, om de band tussen het Kasteel en de inwoners van Cothen te verstevigen, zeer uitgebreid programma!

De oorsprong van Kasteel Rhijnestein is vroeg 14e-eeuws. Het betreft de rechter (woon)toren, enigszins aangepast in de 17e eeuw. In de 19e eeuw werden het middengedeelte (1873/74) en de linker toren (1887) toegevoegd, speciaal gebouwd omwille van de symmetrie. Het poortgebouwtje is waarschijnlijk vroeg 14e-eeuws. De tuin in Engelse landschapsstijl is laat 19e-eeuws, en aangelegd door de toenmalige bewoners, de familie Van Beeck Calkoen.

Vanaf 15.00 uur tot ongeveer 20.00 uur is er bij Rhijnestein van alles te beleven: **Podium (voorterrein kasteel)**: na de opening zijn een troubadour (vanaf 15.30 uur), het gezelschap van Karel Schneider met een toneelvoorstelling (vanaf 16.15 uur) en muziek van de band De Drie Eilanden (vanaf 17.00

uur) te zien en te horen. **Tent:** De verhalenverteller Bastiaan de Zwitser vertelt twee keer hetzelfde verhaal, dat beide keren anders eindigt. Er is Bodypercussie door de drumband van Fortissimo, speciaal voor kinderen. **In de stal en daarbuiten:** Knutselworkshops voor kinderen (vanaf 15.30 uur). **In de Tuin:** vanaf 15.15 uur laat een natuurkok zien wat je met producten uit de (bloemen)tuin kunt doen om smakelijke gerechten te bereiden. Vanaf 18.00 uur: muziek (Malletband Excelcior), eten en drinken tot ongeveer 20.00 uur.

46. Molen Oog in't Zeil, Molenplein 1, Cothen

Rondleidingen en bij gunstige wind wordt er gemalen. Voor kinderen tot groep 8 van de basisschool is er een kleurwedstrijd.

Deze molen is de vierde op deze plek. De eerste (houten stander) molen dateert uit de 16e eeuw, en heeft tot ver in de 18e eeuw gefunctioneerd. De molenaarsfamilie Van Eck zou hier al van vóór 1777 tot 1985 het beroep van molenaar hebben uitgeoefend. De molen onderging een aantal malen veranderingen, maar werd in 1923 buiten gebruik gesteld, ook de wieken werden verwijderd. In 1985 werd de molenromp door brand verwoest. Dankzij vele organisaties en particulieren kon de molen in 1985-1987 worden gerestaureerd en doet nu weer dienst als korenmolen. *Kleurplaten kunnen tot 1 oktober 2017 bij de molen worden ingeleverd.*

Hoofdprijs: bezoek met de hele klas/groep van de winnaar aan de molen, in overleg met de schoolleiding, om veel te leren over de geschiedenis van de molen, techniek en het weer.

47. H.H. Petrus en Pauluskerk, Kerkweg 7, Cothen

Tijdens Open Monumentendag kunnen alleen het voorportaal en de Mariakapel worden bezocht.

Deze driebeukige Rooms-katholieke kruiskerk heeft een vijfzijdig koor en een vierkante westtoren. Hij is gebouwd in 1905/06 en verving een oudere kleinere kerk. De kerk staat op een verhoogd terrein. Het ontwerp is van de architect Wolter te Riele uit Deventer, met name bekend door zijn neogotische kerken.

48. Boerderijen Ossenwaard 2D, Ossenwaard 7 en Ossenwaard 9, Cothen

Kennismaking met deze boerderijen om u te laten bijpraten over heden en verleden, terwijl De Bossewaard op nr. 9 een mooie plek is voor koffie of lunch.

Net buiten de dorpskern van Cothen liggen in een driehoek drie boerderijen, gebouwd eind 19e/begin 20e eeuw, die als karakteristiek kunnen worden aangemerkt. Deze drie van oorsprong agrarische bedrijven hebben nu een maatschappelijke bestemming. De drie boerderijen zijn van het type langhuis-boerderij. Ze hebben een rechthoekige plattegrond, waarbij het woonhuisgedeelte en het achterhuis in elkaars verlengde liggen. Kenmerkend is hierbij dat de brandmuur het woonhuisgedeelte scheidt van het bedrijfsgedeelte. De boerderijen hebben alle een symmetrisch ingedeelde voorgevel. Maar elke gevel heeft weer zijn eigen karakteristieke kenmerken.

Ossenwaard 2D: Driestroomhuis Helder. Hier bieden Willeke en Marco van Amerongen behandeling, begeleiding en verblijf aan kinderen, jongeren en volwassenen met problemen vanuit een kleinschalig (gezins-) huis.

Ossenwaard 7: Hoeve de Waarden. Een kleinschalig dagcentrum, waar ouderen gezelligheid en bezigheden vinden. Op de deel worden fietsen en hulpmiddelen gerepareerd door jongeren die een plaats zoeken in de maatschappij.

Ossenwaard 9: Zorgboerderij De Bossewaard en Zelfoogsttuin De Buurderij. Op deze plaats wonen en werken mensen met een beperking. Ook is hier De Buurderij, een zelfoogsttuin aangelegd, waar (h)eerlijke groenten worden geteeld, samen met de bewoners van De Bossewaard.

49. Langhuisboerderij De Nachtdijk, Nachtdijk 1 Cothen

Rondkijken bij de boerderij met stijlvolle Bed & Breakfast.

Boerderij De Nachtdijk (tot voor kort De nieuwe Winkel geheten) is een monumentale langhuisboerderij uit 1929, gelegen aan de Nachtsloot. De oude schuur naast de boerderij is gebouwd in 1929 en heeft al veel functies gehad, van bakhuis en jongveestal, tot fruitkoeling en melkstal. Nog niet zo lang geleden is de stal verbouwd tot vijf comfortabele en stijlvolle gastenkamers, waarbij de oorspronkelijke kenmerken behouden zijn gebleven.

50. Steenfabriek Bosscherwaarden, Lekdijk West 28, 3961 MC Wijk bij Duurstede

Vanaf 14.00 uur gratis rondleidingen met filmvertoning, in totaal 90 minuten. Ieder half uur start een nieuwe rondleiding, de laatste om 15.30 uur. Speciaal voor kinderen is er een puzzelroute.

De Bosscherwaarden in Wijk bij Duurstede is één van de steenfabrieken in deze omgeving. De fabriek werd in 1923 gebouwd en in gebruik genomen. Er werden stenen gebakken tot ongeveer 1990. De Bosscherwaarden heeft een ringoven en een karakteristieke 40 meter hoge schoorsteen en is een rijksmonument. In 2008-09 heeft het Utrechts Landschap de fabriek volledig gerestaureerd. De tijdens de rondleiding vertoonde film laat het werken in de steenfabriek zien tijdens de laatste jaren dat de fabriek in gebruik was, dus omstreeks 1990.

Comités Open Monumentendag Het Kromme Rijngebied

COMITÉ BUNNIK

Anne-Marieke Wolters
Yvon Hoogendijk
Piet Koning
Mathijs von Königslöw

COMITÉ HOUTEN

Ria van Heerden
Bert van der Houwen
Otto Wttewaall

COMITÉ WIJK BIJ DUURSTEDE

Guus Swillens
Kees van Vliet
Jeannette van Altendijk
Annemieke Wielinga
Dorine Bakker
Kees Broekman
Jan Kemink
Aart Molendijk
Wendy Norg
Lenie Roman
Änny Smit

Colofon

SAMENSTELLING

Otto Wttewaall

FOTO'S

Mathijs von Königslöw

Yvon Hoogendijk

Piet Koning

Ria van Heerden

Hans Dirksen

Jeannette van Altendijk
en diverse anderen

ONTWERP/REALISATIE

Ellen Martine Verkade

Meer informatie over Open Monumentendag 2017

www.tussenrijnenlek.nl

www.rhczuidoostutrecht.nl

www.wijkbijduurstedede.nl

www.houten.nl

www.bunnik.nl

www.vvfkrommerijnstreek.nl

www.openmonumentendag.nl

gemeente Houten

Met dank aan de sponsors

Rabobank

www.openmonumentendag.nl